COMUNA SEMLAC

Denumiri Zemekhaza, Semlekhaza, Szemlak.

Coordonate geografice

Comuna Semlac este situată pe malul drept al Muresului, la 38 km vest de Arad, are o suprafață de 8571 ha. Se învecinează cu localitățile Șeitin, Pecica, Peregul Mare.

Istoric

Prima atestare documentară a localității este din 1256

Cele mai timpurii urme de locuire umană datează din epoca bronzului şi au fost descoperite pe malul Mureşului şi în stațiunea Șanțul Mare. Ceramica găsită aici aparține culturii Periam-Pecica, specifică zonei, fiind ornată cu striațiuni neregulate. S-au mai găsit şi greutăți mari de lut, care puteau fi folosite pentru pescuit. Urmele dacice din punctul Șanțul Mare i-au făcut pe unii istorici, precum Ion Horațiu Crişan, să identifice această așezare cu antica Ziridava, menționată de geograful Claudius Ptolaemeus în lucrarea sa *Geographia.* În hotarul comunei s-au mai descoperit și un vas tronconic cu picior și o mărgea de calcedon, ambele de factură romană.

În 1320 Semlacul aparținea regelui ungar, Carol Robert I de Anjou, care l-a donat unuia dintre războinicii săi, contele Ion Zemleky, de la care provine și numele localității. Localitatea a devenit parte a domeniului Nădlac, iar în secolul al XV-lea a ajuns în posesiunea lui Ioan de Hunedoara. În Evul Mediu erau în zonă mai multe aşezări locuite, care se numeau Pobara, Cutina, Alba, Dolina, Bisericuța, Hada, Gheduş, care au pierit, fiind distruse de turici sau de intemperii.

În 1514 localitatea a fost afectată de răscoala lui Gheorghe Doja. În secolele XVI-XVII, Semlacul, ca și așezările învecinate, a fost distrus de mai multe ori de turci. Între anii 1564–1697 Semlacul a facut parte din Imperiul Otoman și a devenit o așezare fortificată. Ruinele fortificației turcești au fost vizibile până recent și se aflau în apropierea bisericii ortodoxe române. În 1648 Semlacul este menționat din nou ca localitate ce aparținea de Episcopia Romano-Catolică de Cenad. După pacea de la Karlowitz, din 1699, care a dus la stabilirea graniței pe Mureș, austriecii au așezat la Semlac și grăniceri sârbi. În 1702 erau 138 de grăniceri. În 1735 grănicerii din localitate se alătură celor răsculați din Pecica, conduși de Pero Seghedinaț. Pierderea privilegiilor grănicerești și înfrângerea răscoalei lui Pero i-a determinat pe sârbi să plece în 1751 în Rusia.

La începutul secolului al XIX-lea au avut loc și colonizările germanilor, slovacilor și maghiarilor, colonizări susținute de marii proprietari de pământ. În 1819 se stabilesc în Semlac. 30 de familii de coloniști germani evanghelici. În 1820 s-au stabilit și 20 de familii de slovaci evanghelici. În 1822 germanii și slovacii au ridicat o școală care a funcționat până în 1948. În perioada 1823-1827 s-au stabilit aici 38 de familii de reformați de origine germană. Aceştia proveneau din Ungaria, unde au stat un secol, perioadă în care au trecut la calvinism. În 1838 aceștia și-au construit propria școală, în care s-a desfăşurat și serviciul religios până. în 1885. Școala a funcționat până în 1948.

În 1840 localitatea ajunge în posesia contelui Gustav Hadik În 1848 aici au avut loc mişcări sociale îndreptate împotriva contelui. Țăranii s-au adunat pentru a-și susține drepturile în fața comisiilor comitatense, fapt ce a dus la retragerea contelui din zonă. În urma acestor evenimente, cea mai mare parte a pământului a fost returnat localnicilor, în timp ce 1/4 a rămas în proprietatea statului.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea atât comunitatea germană luterană, cât și cea reformată au prosperat, iar în 1890 numarul germanilor a fost de 2419 din totalul de 6321 de locuitori. Dintre toți primarii localității, doar Friedrich Schilling, în secolul al XIX-lea, și Georg Wagner, în anii ‘70 ai secolului al XX-lea, au făcut parte din comunitatea germană. Tot

în a doua jumătate a secolului al XIX-lea din rândul românilor s-a format o elită locală și s-au afirmat unele personalități.

La începutul secolului al XX-lea, din cauza problemelor sociale, numeroși locuitori au ajuns a emigra. Aceleași probleme sociale au dus în 1903, 1904 și 1906 la desfasurarea unor mișcări sociale, greve de seceriș.În anii Primului Război Mondial localitatea a avut de suferit, pentru că tinerii au ajuns pe front, iar cei rămași acasă erau obligați a presta și alte munci pentru autorități, precum adunarea de plante medicinale. În acești ani autoritățile au luat măsuri dure, precum preluarea clopotelor bisericilor de către armată.

Instaurarea regimului comunist a dus la colectivizarea proprietății private. În 1971 în localitate era o cooperativă agricolă de producție, care avea 1009 membri apți de muncă. Mai erau și 19 ferme ale IAS-ului Pecica. În comună mai erau o moară, un gater și o brutărie. Serviciile necesare populației erau asigurate de cele 8 unități cooperatiste: câte o croitorie, o coafură, o frizerie, o cizmărie, o tâmplărie, o secție de zidărie, o secție de zugrăvit, un atelier mecanic. Rețeaua comercială a cooperativei de consum era formată din 4 magazine alimentare, 2 nealimentare, 2 bufete, o librărie și o cofetărie.

În perioada 1966-1971 a crescut numărul locuințelor. Prin construcția a 66 de locuințe noi s-a ajuns la un total de 1436 de case. Activitatea culturală se desfășura în jurul căminului cultural; mai erau și o bibliotecă și un cinemetograf.În 1972 existau o casă de naștere și o farmacie și activau 2 medici, 1 farmacist și 9 cadre cu pregătire medie. În urma celor 2 războaie mondiale și a instaurării regimului comunist numărul germanilor a scăzut. Aceștia au ajuns a munci în fabricile și uzinele arădene și la IAS-ul din localitate, unii dintre ei ajungând a trăi în condiții dificile. După 1970 a început emigrarea lor. În 1977 au mai rămas doar 1067. Din 1980 au fost organizate reuniuni ale foștilor semlăcani în Germania. În 22 mai 1983 a fost înființată Asociatia Heimatortsgemeinschaft, având ca scop principal păstrarea și strângerea legăturilor dintre semlăcanii de peste tot si descendenții acestora. În 1994 mai erau în Semlac doar 200 de germani, care au pus bazele Forumului Democrat al Germanilor din Semlac, sub conducerea pastorului Walter Sinn. În 1994, cu ocazia aniversării a 175 de ani de la stabilirea germanilor în localitate, a fost organizat un mare festival.

Economia

În Evul Mediu un rol important l-a avut comerțul cu sare pe Mureș, dar și agricultura. A fost perioada când se practica trocul. Pe parcursul evului mediu localitatea a făcut parte din diferite domenii feudale, iar locuitorii erau iobagi. În secolul al XVIII-lea unii țărani au devenit și meșteșugari. Colonizarea etnicilor germani, slovaci și maghiari a dus la o dezvoltare economică în zonă și la apariția unor ateliere meșteșugărești bine dotate. Un rol important în dezvoltarea economică l-au avut cele două mori ridicate de cele două comunități germane. Una dintre acestea a funcționat până după revoluție.

După exproprierea din 1945, germanii din Semlac au devenit muncitori zilieri la fermele statului, care dețineau acum și fostele lor terenuri. Cei tineri au ales alte ocupații, iar alții au plecat să studieze la liceele din orașele apropiate. După ce a fost construită calea ferata care leagă localitatea Semlac de Arad, mulți semlăcani au făcut și fac naveta la Arad, unde își au locurile de muncă.

Emigrarea etnicilor germani după 1970 a făcut ca în locul lor să fie aduși români din alte județe, mai ales din Moldova. Aceștia au lucrat în fermele IAS-ului și s-au stabilit în localitate. După revoluție vechiul IAS a dispărut, pământul fiind retrocedat proprietarilor, fapt ce a dus la apariția unei economii cu caracter agricol, în localitate înființându-se mai multe asociații agricole. Pe lângă acestea mai funcționează și alte firme, în domeniul construcțiilor, tâmplărie, cosmetică, alimentație publică. Cea mai mare parte a localnicilor sunt angajați la firme din Arad.

Tradiții și obiceiuri

Fiind o localitate multietnică și multiconfesioanlă a avut mai multe tradiții și obiceiuri legate de momentele principale din viața omului, dar și a comunităților. Dispariția germanilor și slovacilor a dus și la dispariția unor tradiții și obiceiuri.Dintre vechile tradiții și obiceiuri se mai păstrează azi dobașii, care în ajunul Crăciunului corindă în sat pe la fetele nemăritate.

Demografie O statistica din 1848 arată că în acea perioadă locuiau în Semlac 2630 români, 1883 germani si 987 de membri al altor naționalități (unguri, slovaci, sârbi, evrei, țigani). În anii care au urmat numărul locuitorilor a crescut. În 1857 s-a ajuns la 4677 de locuitori , în 1869 la 4906 locuitori, în 1880 la 5387 de locuitori, în 1890 la 6321 de locuitori. La începutul secolului al XX-lea și aici se înregistrează o scădere demografică, numeroşi localnici emigrând, cei mai mulți în America, unii revenind în deceniile următoare. În 1900 s-a ajuns la 5054 de locuitori, iar în 1910 erau 5672. Potrivit recensământului din 2002 comuna avea 3787 de locuitori, dintre care 3060 erau etnici români, 136 etnici maghiari, 364 etnici romi, 28 etnici ucraineni, 138 etnici germani, un etnic sârb, 41 etnici slovaci, un etnic bulgar, un etnic ceh şi 17 etnici de altă etnie. În anii care au urmat populația a scăzut, în 2011 comuna Semlac avea 3.667 de locuitori.

Monumente

În localitate există un monument din marmură, ridicat în memoria eroilor morți în Primul Război Mondial, care a fost construit la propunerea preotului Cornel Vuia, fiind plătit de comitetul parohial.

Biserica Romano-Catolică

A fost ridicată în 1875 pe locul donat localității de contele Gustav Hadik și are hramul „Sfânta Fecioară Maria”. La începutul secolului al XX-lea s-a încercat ridicarea altei biserici, dar declanșarea războiului a schimbat radical situația. În 1913 comunitatea a ajuns la 540 de suflete și era filie a parohiei Pecica. După Unire numărul catolicilor a scăzut și nu s-a mai ridicat o altă biserică. În 1948 mai erau 216 suflete. Din 1980 este filie a parohiei Nădlac.

Biserica Reformată

Germanii reformați s-au stabilit în Semlac în perioada 1823-1827 și au funcționat până în 1837 în uniune cu comunitatea evanghelică. În 1837, ca urmare a unor neînțelegeri, au început să își organizeze o parohie proprie, fiind cumpărat un teren și ridicată o casă de rugăciune. În anul următor a fost instalat primul preot. În 1841 a fost mărită casa de rugăciune, iar în 1843 a fost cumpărat un clopot și s-a construit clopotnița. În 1848 a fost construită casa parohială. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea comunitatea s-a dezvoltat, iar în 17 august 1884 a fost pusă temelia bisericii, care a fost sfințită în 13 septembrie 1885. În 1908 a fost ridicată o nouă casă parohială. În anii războiului clopotele bisericii au fost confiscate de autoritățile austro-ungare. După 1920 au fost cumpărate alte clopote, iar în 1934 biserica a fost renovată. O altă renovare a avut loc în 1965, când a fost schimbată tabla de pe turn.

BISERICA ORTODOXĂ

Până în 1771 a existat o biserică de lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae”. În 1771 a fost ridicată o biserică de zid cu hramul „Sf. Ioan Gură de Aur”. Locuitorii numesc lăcașul de cult „biserica din deal“, iar locul unde a fost ridicat corespunde cu vatra veche a satului de pe malul drept al Mureșului. Clădirea e ridicată din cărămida și are forma unui dreptunghi cu absida altarului în formă semicirculară.Inițial biserica a fost mai mică, dar în anul 1896 i s-au adăugat clopotnița și turnul. Biserica a fost renovată în anul 1921, când acoperișul din șindrilă a fost înlocuit cu plăci de eternit. În 1925 biserica a fost înzestrata cu un clopot mare, donație a credinciosului Petru Ionuțaș, după ce în anii războiului clopotele au fost preluate de autoritățile maghiare. În anul 1937 s-a înlocuit iconostasul de zid cu iconostasul actual din lemn, care a fost pictat de Iulian Toader. Pictura bisericii a fost executata în anul 1937 de pictorul Stefan Soos, biserica fiind imediat sfințită de episcopul Aradului, Andrei Mageru. În 1956 s-a înlocuit acoperișul de eternit cu unul de tablă. În același an o furtuna a smuls crucea

din turn, turnul fiind și el avariat. În urma acestei situații s-au refăcut turnul și crucea de pe turn și s-a făcut electrificarea bisericii. În 2010 biserica a fost pictată de pictorul Viorel Gheorghe Țigu.

BISERICA EVANGHELICĂ

În 1819 s-au stabilit în Semlac germanii evanghelici, apoi slovacii evanghelici. În 1822 au fost construite o casă de rugăciune și o școală. În 1827 a fost cumpărat primul clopot, iar la 25 octombrie 1829 a fost instalat primul preot, Daniel Stefani. În 1842 au început demersurile pentru ridicarea unei biserici, iar contele Gustav Hadik a donat terenul unde avea să fie construită noua biserică. În 22 iunie 1844 a fost pusă temelia bisericii, prin Stefan Kappler. Biserica a fost terminată în 1845, în 1846 fiind instalată orga. În 1881 a fost construită casa parohială. În 1898 a fost refăcut acoperișul turnului, cu tablă de cupru. În anii războiului clopotele au fost confiscate și a urmat cumpărarea altora în perioada 1920-1924. În 1926 biserica a fost renovată în interior. În 1931 este fondat corul evanghelic bărbatesc „Brudertreu". În 1994 au fost înlocuite ușile bisericii.

BISERICA GRECO-CATOLICĂ

În 1846 apar în Semlac primii greco-catolici. Biserica a fost zidită în anul 1863, pentru ca în anul următor să fie sfințită. Costurile de construire a bisericii au fost suportate și sprijinite în proporție de 80% de către autoritățile statului, iar restul din dania credincioșilor din localitate. Pictura din interiorul bisericii datează din 1947, când era preot paroh greco-catolic Flavius Popovici, dar nu a fost terminată, din cauza lipsei de bani, ca urmare a devalorizării leului. După interzicerea Bisericii Greco-Catolice în 1948, lăcașul din Semlac a fost preluat de ortodocși. De-a lungul vremii s-au executat lucrări de reparații în exterior, renovându-se integral în anul 1952. În anul 1970 au fost făcute alte reparații și a fost pusă o nouă cruce pe turlă, apoi biserica a fost resfințită. După evenimentele din 1989 a fost retrocedată comunității greco-catolice. În 1999 s-au refăcut parțial atât interiorul, cât și exteriorul bisericii. În anul 2000 s-a reparat și gardul care împrejmuiește biserica, precum si căile de acces înspre biserică.

Școala a fost atestată documentar în anul 1753. Pe parcursul secolului al XIX-lea numărul celor care frecventau școala a crescut, fapt ce a dus la o dezvoltare a învățământului și la ridicarea unor școli noi. În anul școlar 1822-1823 școala era frecventată de 53 de elevi.

Colonizarea realizată în secolul al XIX-lea a făcut ca în localitate să mai apară alte școli. În 1822 germani și solvacii evanghelici (luterani) au pus bazele unei școli, unde s-a predat atât în germană, cât și în slovacă. Aceasta a funcționat până în 1948. În 1838 germanii reformați au pus bazele unei școli unde se preda în limba germană, care a funcționat tot până în 1948. În secolul al XIX-lea este menționată și o școala maghiară. Aceste școli au funcționat ca școli confesionale, fiind susținute de comunitate. La începutul secolului al XIX-lea românii aveau o școală confesională ortodoxă și una greco-catolică. Creșterea numărului celor care frecventau școala a făcut ca în cazul românilor ortodocși să se înființeze și al doilea post de învățător.

Instaurarea regimului comunist a dus la dispariția școlilor cu predare în limbile minorităților și la impunerea învățământului în limba română. În anul școlar 1971-1972 în localitate era o școală generală frecventată de 374 elevi, de care se ocupau 24 de cadre didactice. După revoluția din 1989 s-a organizat și o secție germană la clasele primare, unde s-a predat și în limba germană, dar numărul copiilor a fost foarte mic.

Din anul 2005 Școala Generală din Semlac poartă denumirea de „Dr. Ioan Danicico". În anul 2006, prin Hotărârea Guvernului României, a fost aprobată construirea unei noi școli în localitate, valoarea investiției ridicându-se la 5.700.000 lei, finanțată integral din Fonduri Guvernamentale, iar valoarea de proiectare fiind de 120.000 lei.

În prezent comuna are unități școlare în care se asigură învățământul preșcolar, primar și gimnazial.

Turismul

Localitatea este parte a Parcului Național Lunca Mureșului. Comuna Semlac are o suprafață administrativă de cca. 800 ha în interiorul ariei protejate. Zona aceasta este formată din terenuri arabile, pășuni, zone acoperite de ape și păduri. În aria administrativă a comunei Semlac se găsește și o parte din Rezervația Naturală Prundul Mare, un ansamblu format mai ales din păduri și ape. Rezervația, cu o suprafață de 654,9 ha, reprezintă o zonă mai strict protejată, care se găsește în partea centrală a Parcului Natural, unde sunt interzise activități de exploatare a resurselor naturale, chiar și activitățile de vânătoare și pescuit. Restul suprafețelor cuprinse în rezervație sunt zone de agrement și în unele perioade din an în ele se pot practica vânatul și pescuitul.

Personalități

Petru Pascu (1909-1994)

A absolvit cursurile liceului „Moise Nicoară" din Arad, apoi Facultatea de Drept la Universitatea din București. A activat ca notar comunal, secretar al plasei Vinga, șef de birou la primăria din Arad, apoi bibliotecar al Universității din Cluj. S-a remarcat ca scriitor, a debutat în 1925. În anii care au urmat a scris mai multe volume de versuri, dintre care amintim *Bucuriile mele*, publicat cu o prefață de Perpessicius.

Ioan Danicico (1899-1981)

Născut în 16 iulie 1899 într-o familie de țărani, a urmat cursurile școlii primare în localitate, apoi gimnaziul greco-catolic de la Beiuș și Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Cluj-Napoca, unde a avut rezultate foarte bune și a rămas preparator. A urmat cursuri de perfecționare în Franța, iar în 1925 a obținut titlul de doctor în medicină. În anii care au urmat a fost preparator și asistent universitar la Cluj. În timpul celui de Al Doilea Război Mondial a fost directorul spitalului din Oravița După terminarea războiului s-a întors la Cluj-Napoca, fiind conferențiar la Facultatea de medicină până în 1954, când s-a stabilit definitiv la Timișoara, fiind profesor universitar și medic chirurg. Este autorul a mai multor lucrări științifice, dar și cel care a făcut circa 30.000 de intervenții chirurgicale. A activat la Timișoara până în 1981, când a murit.

Dimitrie Ionescu Popovici (1803-1884)

Născut în Semlac, a fost fiu de preot. A urmat studii juridice la Pesta. În perioada 1833-1841 a fost profesor al Preparandiei, alături de Alexandru Gavra, şi a predat limbile română, maghiară şi germană. Din 1842 a fost numit în funcţia de director al şcolilor naţionale greco-neunite din districtul Oradea, pe care a deţinut-o până în 1860. În calitate de director şcolar a luat unele măsuri prin care a contribuit la modernizarea învăţământului românesc. S-a implicat şi în viaţa politică, fiind numit în funcţia de prefect al comitatului Zărand şi reprezentant al cercului Beiuş în Parlamentul maghiar. S-a stabilit la Pesta, unde în ultimii ani ai vieţii a fost secretar al Fundaţiei Gojdu. A murit în 1884 la Pesta, unde a fost şi înmormântat.

George Plopu (1857-1940)

S-a născut la Semlac în 25 septembrie 1857, ca fiu al învăţătorului Gavril Plopu. A urmat cursurile şcolii din localitatea natală, apoi şcoala gimnazială la Arad şi Oradea și Facultatea de Drept din Budapesta în anii 1882-1885, unde a obţinut titlul de doctor în ştiinţe juridice. În 1886 s-a reîntors în Arad, unde a fost avocat. În 1893 s-a stabilit la Giula, unde a funcţionat ca magistrat. Datorită pregătirii sale a urcat repede treptele magistraturii, fiind numit prin decret împărătesc preşedinte al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie din Ungaria, unde a activat până în 1918. La Budapesta a fost însărcinat cu rezolvarea cauzelor în dosarele care cuprindeau documente în limba română. După realizarea Marii Uniri, George Plopu a părăsit capitala Ungariei şi, la solicitarea Consiliului Naţional Român, s-a implicat în rezolvarea unor

probleme „care au precedat despărţirea Transilvanei de statul ungar”. A contribuit la reorganizarea justiţiei în Transilvania şi înfiinţarea Facultăţii de Drept din cadrul Universităţii Daciei Superioare de la Cluj. La Bucureşti a fost consilierul mai multor ministere în problemele privind reforme agrară din 1921. În semn de recunoştinţă a fost numit profesor universitar, iar în 1934 a devenit membru de onoare al Academiei Române. Este autorul lucrării *Părţi alese din dreptul privat ungar,* dar şi al mai multor studii publicate în presa şi revistele epocii. A murit la Arad în 1940.

Helmut Duckadam

S-a născut la 1 aprilie 1959. A fost educat de bunica sa maternă, Elisabeth Kalman. Și-a început cariera sportivă în localitatea natală, la echipa Semlecana. În 1977 a debutat ca portar la echipa Constructorul Arad, în divizia D, iar în 1978 a ajuns la UTA, debutând în divizia A. De aici ajunge la Steaua București, echipă cu care a câștigat Cupa Campionilor Europeni, portarul Helmut Duckadam fiind Eroul de la Sevilla.

Bibliografie

Botiş, Teodor, *Istoria Şcolii Normale şi a Institutului Teologic Ortodox Român din Arad*, Arad, Ed. Consistoriului, 1922.

Truță, Horia, Demșea, Dan, *Monumente de for public, însemne memoriale, construcții decorative și parcuri din Județul Arad*, Arad, Ed. Nigredo, 2008.

Repertoriul arheologic al Mureșului inferior. Județul Arad, Ed. Orizonturi Universitare, Timișoara, 1999.

Maria Pantea Gabriela Marco